

СЪЗДАВАНЕ НА ЦЕНТРОВЕ ПО МЕДИАЦИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ: СТРАТЕГИИ, ПРАКТИКИ И ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ УЧИЛИЩНАТА КУЛТУРА

Лиляна Барганска

*Магистър „Право“, Магистър „Здравен мениджмънт“,
Докторант към Институт по информационни и
комуникационни технологии към БАН, сертифициран медиатор
и учител по медиация*

*Председател на УС на Институт „Итера“, Председател на УС
на Камарата на медиаторите в България*

ESTABLISHMENT OF MEDIATION CENTERS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: STRATEGIES, PRACTICES AND INFLUENCE ON SCHOOL CULTURE

Lilyana Barganska

*Master of Law, Master of Health Management, PhD student at
Institute of Information and Communication Technologies at
Bulgarian Academy of Sciences, certified mediator, certified mediaton
trainer*

*Chairperson of the board of Itera Institute and Chamber of mediators
in Bulgaria*

Резюме: Този доклад разглежда важността и ползите от създаването на центрове по медиация в училищата като ефективен начин за разрешаване на конфликти и подобряване на училищната култура. Въведението подчертава, че медиацията е процес, който насърчава мирното решаване на конфликти чрез диалог и сътрудничество. Основните стратегии за успешното създаване на центрове по медиация включват подкрепа от училищното ръководство, обучение на медиатори (учители, персонал и ученици) и насърчаване на информираността и участието в процеса. Обсъдени са и добри практики, като провеждане на интерактивни работилници, симулации на реални конфликти и партньорство с местната общност. Докладът също така разглежда положителните ефекти на медиацията върху училищната среда – намаляване на агресията и насилието, подобряване на социалните умения на учениците и засилване на доверието и ангажираността сред учениците и учители. Накрая се обсъждат предизвикателствата при въвеждането на медиация в

училищата, включително липсата на ресурси и съпротивата към промяната. Заключението обобщава, че създаването на центрове по медиация може значително да подобри училищната култура, като насърчава социалната отговорност и мирното съжителство в учебната среда.

Ключови думи: *медиация, образователни институции, разрешаване на конфликти, медиация в училище, медиация сред връстници*

Abstract: This report examines the importance and benefits of establishing mediation centers in schools as an effective way to resolve conflicts and improve school culture. The introduction emphasizes that mediation is a process that promotes peaceful conflict resolution through dialogue and collaboration. The main strategies for successfully creating mediation centers include support from school management, training mediators (teachers, staff, and students), and encouraging awareness and participation in the process. Good practices such as conducting interactive workshops, simulating real conflicts, and partnering with the local community are also discussed. The report further explores the positive effects of mediation on the school environment – reducing aggression and violence, improving students' social skills, and strengthening trust and engagement among students and teachers. Finally, the challenges of introducing mediation in schools, including a lack of resources and resistance to change, are discussed. The conclusion summarizes that the creation of mediation centers can significantly enhance school culture by promoting social responsibility and peaceful coexistence in the educational environment.

Key words: *Mediation, Educational institutions, Conflict resolution, School mediation, Peer mediation.*

Въведение

Конфликтите в образователните институции са неизбежен аспект от социалната динамика, който се наблюдава на различни нива – между ученици, между ученици и учители, между родители и училищен персонал. Създаването на центрове по медиация в училищната среда е ефективна стратегия за управление на тези конфликти и за създаване на по-позитивна училищна култура.

Медиацията се разглежда като инструмент за разрешаване на спорове по мирен път, базиран на сътрудничество, взаимно уважение и комуникация. В този доклад ще бъдат разгледани стратегиите за създаване на центрове по медиация, добрите практики и въздействието, което те оказват върху училищната среда.

Изложение

1. Концепция за медиация в образованието

Медиацията представлява процес, при който неутрална трета страна (медиатор) подпомага спорещите страни да постигнат взаимно приемливо решение на конфликта. Основният принцип на медиацията е доброволността и ангажираността на участниците в процеса. В контекста на образователните институции медиацията е иновативен подход, който насърчава учениците и училищния персонал да се справят с конфликти чрез диалог, а не чрез авторитарни мерки или санкции. Медиацията предлага възможности за изграждане на социални умения, като комуникация, активно слушане, емпатия и кооперативно мислене, които имат трайно значение за личностното и социалното развитие на учениците.

2. Стратегии за създаване на центрове по медиация

За успешното създаване на центрове по медиация в образователните институции е необходимо да се приложат няколко ключови стратегии:

2.1. Подкрепа от ръководството

Първата и основна стъпка в създаването на центрове по медиация е получаването на подкрепа от училищното ръководство и другите заинтересовани страни, като родителите, представителите на образователните институции и общинските власти. Тяхната ангажираност гарантира ресурси, пространство и време за успешно интегриране на медиацията в училищната система.

2.2. Обучение на медиатори

Един от най-важните аспекти е обучението на учители, училищен персонал и ученици като медиатори. Те трябва да преминат през специализирани курсове за придобиване на знания и умения по медиация. Обучението следва да включва: какво е медиация, принципи на медиацията, техники за ефективна комуникация, водене на преговори и управление на конфликти.

2.3. Информираност и насърчаване на участието

Ефективната комуникация между училището и родителите, как-

то и между учениците и училищния персонал е от ключово значение. Училището трябва да насърчава доброволното участие на ученици в програмата, като подчертава ползите от медиацията за личностното развитие и социалната отговорност.

3. Практики при внедряване на медиационни центрове

3.1. Училищни медиационни програми

Практиката показва, че успешните центрове по медиация често разчитат на програми, адаптирани към специфичните нужди на всяко училище. Тези програми могат да включват редовни обучения, семинари, работни срещи и кръгли маси за ученици и учители, насочени към повишаване на разбирането за конфликтите и начините за тяхното разрешаване.

3.2. Интерактивни работилници и симулации

Един от ефективните методи за преподаване на медиация е използването на интерактивни работилници и симулации на реални конфликти. Това дава възможност на учениците да практикуват уменията си на медиатори в контролирана среда, като същевременно усвояват техники за емоционално регулиране и емпатия.

3.3. Партньорство с местната общност

Включването на местната общност в процеса на създаване на центрове по медиация също е важна практика. Това може да включва партньорства с неправителствени организации, специализирани в медиация, както и с местните институции, които могат да подпомогнат с ресурси и експертни знания.

4. Влияние върху училищната култура

Създаването на центрове по медиация оказва значително влияние върху училищната култура, като подобрява социалния климат и комуникацията между различните участници в образователния процес.

4.1. Намаляване на агресията и насилието

Проучванията показват, че въвеждането на медиация в училищата води до значително намаляване на инцидентите, свързани с

агресия и насилие. Учениците започват да възприемат медиацията като първична стратегия за справяне с напрежението, което води до по-малко конфликти.

4.2. Подобряване на социалните умения

Учениците, участващи в програмите за медиация, придобиват важни социални умения, като умения за разрешаване на конфликти, активна комуникация и изграждане на съпричастност към нуждите на другите. Тези умения им помагат не само в училищната среда, но и в бъдещите им социални и професионални взаимоотношения.

4.3. Засилване на ангажираността и доверието

Медиацията също така засилва ангажираността на учениците и учителите, като ги въвлича активно в процесите на вземане на решения и справяне с проблемите. Това от своя страна води до увеличаване на доверието между различните групи в училищната общност и създава чувство за обща отговорност за позитивния климат в училището.

5. Предизвикателства пред интеграцията на медиация в училищата

5.1. Липса на ресурси

Едно от основните предизвикателства пред въвеждането на медиация в училищата е липсата на ресурси – финансови, кадрови или времеви. Не всички училища разполагат с достатъчно средства за организиране на редовни обучения и поддържане на програми за медиация.

5.2. Съпротива срещу промяната

Въпреки очевидните ползи, някои учители и администратори може да се съпротивляват на внедряването на медиацията поради традиционни виждания за дисциплината и наказанията. Преодоляването на тези бариери изисква време, усилия и доказване на ефективността на програмите за медиация чрез реални резултати.

5.3. Ограничено участие

Ефективността на медиационните програми зависи от добро-

волното участие на ученици и учители. В случай на ниско участие или недостатъчна информираност програмата може да остане маргинализирана и да не постигне желаните резултати.

Заклучение

Създаването на центрове по медиация в образователните институции е ключова стратегия за подобряване на училищната култура и насърчаване на мирното решаване на конфликти. Въпреки предизвикателствата, медиацията предлага устойчиво решение на проблемите, свързани с насилието и агресията в училищата, като същевременно насърчава социалното развитие на учениците. Внедряването на добре структурирани медиационни програми може значително да подобри комуникацията и взаимното разбиране в училищната общност, като така създава основа за по-спокойна и позитивна учебна среда.

Използвана литература:

1. Bickmore, K. (2011). Student conflict resolution, power ‚sharing‘ in schools: Case studies of student-led mediation. // *International Journal of Conflict Management*, Vol. 22(4), pp. 394-412.
2. Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1996). Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools: A review of the research. // *Review of Educational Research*, Vol. 66(4), pp. 459-506.
3. Sellman, E. (2011). Peer Mediation Services for Conflict Resolution in Schools: What Transformations in Activity Characterize Successful Implementation? // *British Educational Research Journal*, Vol. 37(1), pp. 45-60.
4. Cremin, H. (2007). Peer Mediation: Citizenship and Social Inclusion Revisited.
5. Schröder, T. (2018). *Mediation in Schulen: Konflikte lösen durch Schülerstreitschlichtung*. Springer.
6. Schweizer, A. (2012). Mediation an Schulen – Eine Möglichkeit zur friedlichen Konfliktbewältigung? // *Zeitschrift für Konfliktmanagement*, 14(2), 80-87.

7. Gruber, H. (2015). Schulmediation: Chancen und Herausforderungen. // Journal für Konfliktberatung, Mediation und Konfliktmanagement, 3(1), 12-20.
8. Friedl, B. (2011). Mediationspraxis in Schulen: Ein Handbuch für Lehrkräfte und Mediatoren.

За контакти:

Лиляна Барганска
Магистър „Право“,
Магистър „Здравен мениджмънт“,
Докторант към Институт по
информационни и комуникационни
технологии към БАН,
сертифициран медиатор и учител
по медиация
Председател на УС на Институт
„Итера“ и Камара на медиаторите в
България,
lily.barganska@gmail.com